

С Т А Н О В И Щ Е

от

доц. д-р арх. Росен Петров Савов

ОТНОСНО:

Дисертационния труд за получаване на образователната и научна степен “Доктор” по професионално направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия, научна специалност „Архитектура на сградите, съоръжения, конструкции и детайли” с автор арх. Арменд Хайруш Фазлиу , Департамент Архитектура, НБУ, София. с Научен ръководител: проф. д-р арх. Георги Георгиев

Рецензията е представена в качеството ми на:

- член на Научното жури, назначено със Заповед №3-РК-15 от 09.10.2019 г. на проф. д-р Пламен Бочков – Ректор на Нов български университет , на основание на чл. 4, ал. 2 от Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ),
- избран за становище по конкурса с решение на Научното жури от първото му заседание, състояло се през 2019 г.

КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ

Арх. Арменд Хайруш Фазлиу е роден на 20/09/1979 Националност Косовар Албанец

От 09,2015 г. – до момента . е преподавател в Университета в Прищина "Хасан Прищина", Прищина (Косово)

От 09.2012 г. – до момента е назначен като редовен асистент в "AAB College" - ФАКУЛТЕТ АРХИТЕКТУРА И ИЗКУСТВО

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Трудът е на тема: “ Устойчиво развитие на град Прищина, Р Косово и ревитализация на жилищната среда”

Обем и структура - Дисертационният труд съдържа 208 стр. вкл. Библиография 40 бр източника, списък на фигурите, таблиците и приложенията в труда –общо 3 стр.

Същинското изследване включва 205 стр., Броят на литературните източници е 40. Авторските публикации по темата са 3броя

Дисертационният труд съдържа следните части: Въведение, 4 основни дяла, Заключение и приложения. Към основната част на дисертационния труд са включени библиография и списък на фигурите, таблиците, приложенията.

Актуалността на темата според автора са Геополитическите и геостратегически промени в края на миналия век поставиха основата на нови политически, социално-икономически и материални реалности в световното и европейско пространство с техните природна и антропогенна среда. Те промениха в значителна степен съществуващите суровинен, стопански и енергиен баланс, ресурсна, трудова и пазарна осигуреност, вътрешно държавните и транснационални стоково-парични взаимоотношения..

1. **Предмет на изследването** е Прищина, с неговите социална, икономическа и пространствена структура, териториални системи и инфраструктура от една страна, а от друга – системата за обитаване с нейните териториално устройствени локации и архитектурно-градоустройствени елементи, жилищни територии и терени, комплекси, квартали, урегулирани и неурегулирани поземлени имоти, нискоетажни, средноетажни и високи сгради и сградни формирания, сградни и междусградни пространства, обекти и елементи.
2. **Обектът** на изследването е генезисът на жилищната среда, патогенните промени, проблеми и потенциал за бъдещи ръст, обновяване и ревитализация в условията на устойчиво развитие като многообразна същност, визия, функция, архитектурно-градоустройствена, функционално-технологична и пространствено комуникативна постановка, енергоефективност, екоравновесие и културно идентичен сигнал за материално-структурно и човешко присъствие и локация.
3. **Основна цел** на доктората е широкоспектърното научно-теоретично и практико-приложно изследване развитието на град Прищина, неговите хронология, социално икономическа и пространствена структура, ресурсите, функционална и териториални системи с акцент ревитализация и устойчиво развитие на жилищната среда..
4. Задачите свързани с реализацията на изведената основна цел на труда са:
5. Ситуационен анализ, обобщения и изводи на историко-географското, социално-икономическо и пространствено развитие на град Прищина;
6. Обобщен функционално-пространствен анализ и изводи на общинския план на развитие 2012 – 2022 година;

Очакваните резултати са свързани с реализация на основната цел и произтичащите от нея изследователски задачи, целенасочени към ревитализацията и устойчивото развитие на жилищната среда в град Прищина.

Последователността на проучвателните, планови и проектни дейности е следната:

7. Анализ, синтез, оценка и картиране на природни, културни, материални, човешки и финансови ресурси.
8. Анализ, синтез, оценка и картиране на ландшафта и неговите природни и антропогенни елементи.
9. Анализ, синтез, оценка и картиране на локализациите и обекти на културно историческото наследство.
10. Анализ, синтез, оценка и картиране на екосистемните услуги и екологичен капацитет

В резултат на всичко това се извеждат синтезно необходимите мерки, дейности и проекти за: оптимизация и доизграждане на еко инфраструктурата, която редуцира фрагментацията и загубата на местообитавания и видове флора и фауна и опазва стабилитета на природо-ресурсовия потенциал на региона; отстраняване и превенция на нарушения свързани с туристическите дейности; възстановяване на екологическото равновесие и възпроизводство на рекреационните ресурси; отстраняване на последствията и превенция на бедствия и производствени аварии, наводнения, пожари, свлачища, смерчове; отстраняване източниците на замърсяване на почви, води, въздух и разработване на превантивни мерки за контрол и противодействие на потенциални замърсители и нарушители.

Научно теоретична постановка

Очакваните резултати са свързани с реализация на основната цел и произтичащите от нея изследователски задачи, целенасочени към ревитализацията и устойчивото развитие на жилищната среда в град Прищина.

В Глава I./ Модул 2. Ситуационен анализ на социално-икономическото и пространствено развитие на град Прищина, Р. Косово.

Историко-пространствено развитие на Р. Косово и Прищина

Република Косово заема средишно място на Балканския полуостров в Югоизточна Европа. В миналото тя е част от СФР Югославия, а в 2008 г. получава своята независимост. Косово е с население 1 884 981 човека към 2015 г., но според някои институции в т.ч. Световната банка то е между 1 900 000 и 2 200 000 жители.

Социално-икономическо и пространствено развитие на Косово и Прищина

В тази глава е направен подробен и прецизен анализ на Природно-географската характеристика на Община Прищина

Обобщените изводи от тези данни са, че са налице всички необходими природни дадености за развитие на интензивно земеделие и животновъдство, естествено опазване на природната среда и оползотворяване на преобладаващата сила на североизточните ветрове и значителния обем на слънцегреене за използването им като алтернативни източници на енергия.

В Глава II. Модул 3. Анализ и диагноза на състоянието на жилищната среда в Прищина

3.1. Архитектурно-градоустройствен анализ

Архитектурно градоустройственият анализ следва логиката на интердисциплинарния, процесуално адаптивен, класически и възвратен научно-изследователски подходи в прочита и синтеза на протичащите след 1990 г. процеси на промени в разпадналата се СФР Югославия, нейните бивши републики и Косово, които доведоха до осезателна деструкция, деградация и разруха на съществуващата материална среда.

3.2. Обобщен анализ на състоянието и благоустройствено развитие на парковете и озеленени пространства в жилищните комплекси и квартали.

Принципите, подходите и условията за развитие на жилищната среда и зелената⁷⁹ система се основават на възприетата от държавите, членки на ООН глобална цел за устойчиво развитие с нейните три аспекта: икономически, социален и екологичен. В контекста на жилищната среда това означава гарантирано развитие и управление на хармонична и здравословна сградна и паркова среда, способна на дълготрайно социално-икономическо и морално-физическо функциониране с минимално отрицателно въздействие върху прилежащата природна среда.

3.3. Типология на кварталните сградни структури, междусградно пространство и атрактивни за жилищния пазар апартаменти

Извършените хронологичен анализ и обстойно изследване на формирането и развитието на монолитно и индустриално застроения жилищен фонд и между сградното пространство, обобщени типологично

очертават 10 типа квартално събирателно пространство. Обобщено може да се каже, че до 90те години на миналия век жилищните комплекси и квартали в много европейски страни в т.ч. и Прищина се структурираха като относително самостоятелно функциониращи територии, локализирани в контактните и периферийни градски зони.

В Глава III Модул 4. Основни насоки в устойчивото развитие на Прищина

Развитието на общинския регион и град Прищина след 60те години на миналия век се характеризира с три стадия. Първият е съгласуваното планиране и пространствена реализация на структурни градски и регионални елементи или така наречената „координация“, който продължава в ускорени темпове до 1990 г. Годишите на застой 1990 г. – 2002 г. свързани с разпада на СФР Югославия, въоръжени конфликти военни действия и други обстоятелства забавиха рестартирането на втория междинен стадий. В десетилетието след 2008 г. развитието на града и региона навлезе в стадия на „субординация“.

4.1. Алтернативни сценарии за устойчиво регионално и градско развитие. Макропространствен и практико-приложен урбанистичен модел на развитие

На основа направения ситуационен анализ на социално-икономическото и пространствено развитие на град Прищина и прилежащия общински регион, бъдещето на независимо Косово и протичащите в света, Европа и на Балканите геополитически и геостратегически процеси са изведени три алтернативни сценария за регионално и градско развитие на Прищина.

На основа направения ситуационен анализ на социално-икономическото и пространствено развитие на град Прищина и прилежащия общински регион, бъдещето на независимо Косово и протичащите в света, Европа и на Балканите геополитически и геостратегически процеси са изведени три алтернативни сценария за регионално и градско развитие на Прищина.

А. Сценарий на малък до нулев социално-икономически растеж и деструктивно градско и регионално развитие.

Б. Сценарии на умерено реалистичен социално-икономически растеж и оптимално градско и регионално развитие.

В. Сценарии високо устойчиво социално-икономически растеж и усилено пространствено времево развитие на града и региона.

И трите сценария са подробно описани и представени с богат илюстративен материал

Модул 5. Приоритетни насоки в ревитализацията на жилищната среда в Прищина

През последните десетилетия в развитите европейски американски и югоизточно-азиатски страни се отделя изключително внимание върху ревитализацията на жилищната среда и нейното устойчиво развитие. Акценти в това отношение са: хармонично изграждане и реновация на архитектурно-градоустройствените сградни структури и междуградска среда; функционално и естетическо доразвитие композиционната структура на жилищните комплекси и квартали и т. н.

ПРИНОСИТЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

По скромното мнение на автора, приносът на настоящото изследване може да се обобщи в следното:

1. • Актуален избор на темата, структурно обвързване ревитализацията на жилищната среда с устойчивото развитие на града и неговите системи. Изведена е научно-теоретична постановка и обобщено допълнени терминологични понятия с научно-изследователски инструментариум.
2. • Събраните, систематизирани и обобщени източници, основа на ситуационен анализ на социално-икономическото и пространствено-времево развитие на град Прищина. Критично оценено състояние на града с неговите проблеми и изведени стратегически насоки за неговото устойчиво развитие.

3. • Извършения обстоен традиционен, сравнително възвратен и процесуално-адаптивен анализ с диагноза за състоянието на жилищната среда в Прищина.
4. • Изведените архитектурно-градоустройствени проблеми на сградните структури и междусградни пространства на жилищните комплекси и квартали.
5. Въведената типология на кварталните и сградни структури, междусградно пространство с най-търсените и атрактивни за настоящия жилищен пазар апартаменти.
6. • Разработените и синтезно изведени насоки в ревитализацията на жилищната среда в Прищина: приоритети в ревитализацията на жилищните комплекси и квартали; енергийна политика и енергоефективност; жилищна политика.

Приложимост на резултатите в труда

1. • Разработеният труд допълва познанието за град Прищина. Той може да се ползва като допълващ учебен материал в обучението на студентите по архитектура, урбанизъм, география, икономика и други специалности, както и в квалификацията на завършилите тези специалности колеги.
2. • Трудът позволява използването му като основа на бъдещи научно-изследователски разработки за други селища и региони в Косово, както и в контактните области на познание.
3. • Резултатите в него могат да се ползват в бъдещи проектни разработки за град Прищина и прилежащия регион.
4. • Неговите постановки могат да се експериментират в отделни части на жилищните комплекси и периферийните квартали.

Според автора дисертационният труд и резултатите в него са на вниманието на:

- Заинтересованите министерства относно макропостановките за устойчиво развитие, стратегически насоки в социално-икономическото развитие, енергийна ефективност, екостабилитет, енергийна и жилищна политики.
- Общинската управа на Прищина като макро и микропостановки за устойчивото социално-икономическо и пространствено-времево развитие на града и региона, както и тези за ревитализацията на жилищната среда.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

Авторът е представил следните публикации по темата на дисертационния труд:

1. Международен журнал за научни и инженерни изследвания (IJSER)

„Жизнената среда на урбанизма в Косово“

Книга, публикувана в IJSER том 9, брой 4, април 2018 г. (ISSN 2229-5518).

2. • Международен журнал за научни и инженерни изследвания (IJSER)

„Изграждане на централни градски части в големите градове и исторически контекст“

Книга, публикувана в IJSER том 9, брой 12, издание 2018 г. (ISSN 2229-5518).

3. • Международна конференция „ПРОМЯНА НА ГРАДИТЕ: Предизвикателства, прогнози, перспективи“ София, 18, 19 и 20 октомври 2018 г. в Нов български университет (НБУ) ГРАДОВЕ НА БЪДЕЩЕТО „Умни градове и градско развитие. Информационна и комуникационна революция и изкуствен интелект в полза на променящите се градове“

Всички публикации отразяват съществени части от дисертационния труд.

АВТОРЕФЕРАТ

Авторефератът е в обем и съдържание съгласно изискванията и отразява основните части от дисертацията,

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въпреки забелязаните някои фактологически грешки дисертационният труд не губи своята значимост

например в библиографията на стр 206 под номер 30 и 31 е дадена докторската теза **Архитектурни съответствия на пасивните слънчеви системи за постигане на енергийна ефективност в сградите, УАСГ, 2009.** разработена от двама различни автора съответно арх **Гичка Кутова** и арх **Росен Савов** правилното е

31. Савов Р “Архитектурни съответствия на пасивните слънчеви системи за постигане на енергийна ефективност в сградите“, УАСГ, 2009.

тезата на доктората на арх **Гичка Кутова** е “Архитектурна интеграция на активни слънчеви системи в сградите’ , УАСГ, 2009.

считам тази грешка за незначима защото арх. Арменд Хайруш Фазлиу правилно е цитирал нейния докторат на стр185 въпреки пак сбърканото име на доктората.

С представения дисертационен труд **арх. Арменд Хайруш Фазлиу** илюстрира научно-изследователските си умения в задълбоченото анализиране на огромния обем научни публикации в разглежданата област и способността си на база обработената информация да синтезира теза, чието доказателство считам за приемливо.

Направените в дисертационния труд научно-теоретични и научно-приложни приноси са защитени напълно и аз ги приемам без забележки.

Спазени са изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ДВ, бр. 38 от 21.05.2010 г., изм. ДВ, бр. 81 от 15.10.2010 г. и изм. ДВ, бр. 101 от 28.12.2010 г.), Правилника към него и нормативните документи на НБУ.

Всичко това ми дава основание да приема дисертационния труд на **арх. Арменд Хайруш Фазлиу** за завършен.

Имайки предвид гореизложеното, мога с пълна убеденост да дам своята положителна оценка и да предложа, в качеството си на член на научното жури , да бъде присъдена образователната и научна степен “ДОКТОР” по професионално направление 5.7 научна специалност 02.17.05. „Архитектура на сградите, конструкции, съоръжения и детайли” на арх. Арменд Хайруш Фазлиу

Член на научното жури:

/доц д-р арх Росен Савов/

22.11.2019 г.София,